

УДК 338.2:355

JEL Classification: E62, H10

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2021.6\(39\).297-303](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2021.6(39).297-303)**Н. В. Гаврилова**, доц., канд. екон. наук**Л. М. Петренко****Н. С. Пітел**, доц., канд. екон. наук*Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький, Україна*

Міжнародне партнерство підприємств оборонно-промислового комплексу України: фінансово-економічні аспекти розвитку

Статтю присвячено дослідженню теоретичних аспектів функціонування підприємств оборонно-промислового комплексу, окреслено проблеми оборонного бюджету України, проаналізовано питому вагу видатків на оборону у загальній кількості видатків зведеного бюджету України, розглянуто переваги міжнародного партнерства України. Визначено технологічні, науково-дослідні, управлінські та економічні можливості, які отримає Україна від міжнародного партнерства. Окреслено необхідність залучення приватного бізнесу для фінансування витрат підприємств оборонно-промислового комплексу, що підтверджується досвідом європейських країн.

оборонно-промисловий комплекс, фінансування оборонно-промислового комплексу, військово-технічне співробітництво, військовий бюджет

Н. В. Гаврилова, доц., канд. екон. наук**Л. М. Петренко****Н. С. Пітел**, доц., канд. екон. наук*Центральноукраїнський національний технічний університет, г. Кропивницький, Україна*

Международное партнерство предприятий оборонно-промышленного комплекса Украины: финансово-экономические аспекты развития

Статья посвящена исследованию теоретических аспектов функционирования предприятий оборонно-промышленного комплекса, обозначены проблемы оборонного бюджета Украины, проанализирован удельный вес расходов на оборону в общем количестве расходов сводного бюджета Украины, рассмотрены преимущества международного партнерства Украины. Определены технологические, научно-исследовательские, управленческие и экономические возможности, которые получит Украина от международного партнерства. Намечена необходимость привлечения частного бизнеса для финансирования расходов предприятий оборонно-промышленного комплекса, что подтверждается опытом европейских стран.

оборонно-промышленный комплекс, военно-техническое сотрудничество, военный бюджет, финансирование оборонно-промышленного комплекса

Постановка проблеми. Рівень національної безпеки країни прямо залежить від забезпечення потреб підприємств оборонно-промислового комплексу, їх науково-технічного та фінансово-економічного розвитку. В Україні оборонно-промисловий комплекс розглядається як цілісна економічна система галузей, підприємств, інженерно-конструкторських та науково-технічних об'єктів інфраструктури, які виконують розробницькі, дослідницькі, виробничі та державні військово-промислові завдання.

Підприємства оборонно-промислового комплексу, які є сектором національної економіки, призначені для розробки і впровадження продукції, яка має оборонне значення і є фундаментом економічної та політичної безпеки країни. Фінансування підприємств оборонно-промислового комплексу прямо впливає на фінансову безпеку держави. Фінансова безпека підприємств оборонної промисловості та фінансова безпека держави в цілому знаходяться у стані прямого взаємовпливу. Отже, виникає

нагальна необхідність дослідження особливостей забезпечення фінансової безпеки на підприємствах оборонної промисловості та в оборонно-промисловому комплексі, що в подальшому дасть можливість розвитку міжнародного партнерства України з ЄС та НАТО.

В умовах загострення військового конфлікту на Сході нашої країни посилення зв'язків з міжнародними партнерами вимагає дослідження питань міжнародного партнерства підприємств оборонно-промислового комплексу та їх фінансування. Крім того в умовах зовнішніх загроз фінансування підприємств оборонно-промислового комплексу з метою їх стабілізації та розвитку набуває особливого значення. Це вимагає оцінки фінансових аспектів розвитку підприємств оборонно-промислового комплексу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-прикладні аспекти розвитку підприємств оборонно-промислового комплексу є предметом вивчення багатьох науковців, серед яких доцільно виділити Н. Аванесову, яка у своїй праці розглядає основний потенціал та розвиток підприємств оборонно-промислового комплексу, приділяє увагу фінансовому плануванню підприємств оборонно-промислового комплексу, процесу прогнозно-програмних досліджень підприємств оборонно-промислового комплексу України [1].

Особливості видатків на оборонно-промисловий комплекс з Державного бюджету розглядала Кириленко О. [6], порівняльний аналіз військових видатків в Україні та країнах НАТО проводили Романова Ю. та Урбанович В. [10], вплив макроекономічних показників на фінансування потреб оборонно-промислового комплексу розглядали Чеберяко О. і Смаль А. [13].

Разом з тим, невирішеними залишаються питання фінансування витрат підприємств оборонного комплексу задля зміцнення військового потенціалу та обороноздатності України, що сприятиме розвитку міжнародного партнерства підприємств оборонно-промислового комплексу України з ЄС та НАТО.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження сучасних аспектів міжнародного партнерства підприємств оборонно-промислового комплексу, засад їх діяльності та фінансових аспектів розвитку задля зміцнення фінансової безпеки держави. Для досягнення мети дослідження були поставлені та вирішені наступні завдання: дослідити теоретичні аспекти діяльності підприємств оборонно-промислового комплексу, провести оцінку оборонного бюджету України, а також з'ясувати переваги та недоліки міжнародного партнерства України та НАТО.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація світової економіки та розвиток інтеграційних процесів, зміни економічних та політичних систем накладають відбиток на розвиток підприємств оборонно-промислового комплексу адже саме вони дають змогу забезпечити безпеку від будь-яких зовнішніх посягань та внутрішніх загроз.

У своїй праці Бадрак В. стверджує, що «видатки на оборону – це спрямування фінансових ресурсів на оборону держави для утримання збройних сил, розвитку оборонної промисловості, проведення військових досліджень та ліквідації її наслідків» [2].

Аванесава Н. зазначає, що «фінансування силових структур України починається з планування, яке є важливою складовою фінансово-господарської діяльності силових структур країни». Планування здійснюється у встановлені законом строки з метою забезпечення необхідного рівня обороноздатності держави шляхом обґрунтування перспектив розвитку Збройних Сил України та інших військових формувань з урахуванням характеру реальних і потенційних загроз у воєнній сфері та економічних можливостей держави, із зазначенням конкретних заходів, виконавців та термінів їх реалізації [1].

Функціонування силових структур є принциповою основою реалізації політики національної безпеки. Серед комплексу проблем цієї сфери однією із найголовніших є проблема забезпечення належного рівня фінансування силових структур. До недавнього часу спостерігались порівняно невеликі видатки на оборону, які становили 5-7% видатків зведеного бюджету.

Значним недоліком оборонного бюджету України є те, що його структура не відповідає світовим нормам. Так, класичний військовий бюджет країни НАТО, як правило, складається з чотирьох частин: витрати на особовий склад (до 45%), операційні витрати (25%), фінансування оборонних НДДКР (до 10%) і придбання нових зразків озброєння та техніки (до 20%). В Україні на утримання основного складу витрачається від 20% до 40% коштів, а на такі статті, як «закупівля озброєння і військової техніки» і «науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи» – менше 1% [4].

В Україні видатки на оборону займають не значну частину у загальному обсязі видатків зведеного бюджету України (табл. 1). Але у 2019 році їх питома вага у загальному обсязі зведеного бюджету в порівнянні з 2005 та 2010 роками зросла приблизно вдвічі.

Таблиця 1 – Видатки на оборону у зведеному бюджеті України за 2005-2019 роки, млн. грн.

	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Видатки	141698,8	377842,8	679871,4	835832,1	1056973,1	1250189,5	1372350,6
Оборона	6041,0	11347,1	52015,8	59359,1	74360,4	97024,1	106627,8
Питома вага видатків на оборону у загальній сумі видатків зведеного бюджету України	4,3	3,0	7,6	7,1	7,0	7,8	7,8

Джерело: розраховано авторами

Оборонно-технічне співробітництво України з НАТО зосереджено не лише на дотриманні бюджетних стандартів фінансування, а й на використанні сучасних технологій, технічних стандартів в інтересах розвитку оборонно-промислового комплексу. Важливим є активізація співробітництва у науковій сфері щодо вимірів безпеки, судово-експертної діяльності, медицини, екології. Адже останнім часом суттєво зросла роль міжнародних організацій у забезпеченні національної безпеки. Для України співробітництво з міжнародними організаціями у сфері безпеки тісно пов'язана з зовнішньою політикою, а саме з процесами євроінтеграції, взаємодії з ЄС та НАТО.

Враховуючи політико-економічні фактори визначаються певні можливості, які отримує Україна: технологічні, через впровадження нових видів техніки та технологій, устаткування, науково-дослідних розробок, підготовка науково-виробничих кадрів; управлінські, через впровадження сучасних методик управління, підвищення кваліфікацій, розробці стратегій та реформ відповідно до напрямків міжнародної політики та військових стандартів; економічні, через залучення інвестицій, фінансових допомог, замовлень.

Міжнародне партнерство України та НАТО охоплює проведення воєнної реформи, оборонно-технічну сферу, забезпечення економічної безпеки, планування на випадок надзвичайних ситуацій, партнерство з питань науки та довкілля, реалізація проектів щодо подолання корупції, професійної підготовки цивільного персоналу сектору безпеки та оборони, реформування системи військової освіти в Україні, підготовки, перепідготовки та соціального захисту звільнених у запас військовослужбовців [14].

Враховуючи військову агресію на Сході України доцільно поглиблювати співробітництво з міжнародними організаціями, насамперед НАТО та ЄС у напрямку розвитку підприємств оборонно-промислового комплексу. Першочерговість та систематичність співробітництва повинна стати частиною загальної трансформації оборонно-промислового комплексу у контексті євроінтеграції України. Заходи євроінтеграції України вимагають відповідної бюджетної підтримки та законодавчого врегулювання.

Існують твердження, що оборонні витрати негативно впливають на економічний розвиток країни та планують за рахунок їх скорочення вирішити накопичені економічні та соціальні проблеми. Однак, за оцінками експертів, оборонно-промисловий комплекс є одним із основних резервів, що дає можливість у взаємодії з іншими секторами економіки розраховувати на забезпечення країною статусу індустріально незалежної держави. Оборонно-промисловий комплекс є невід'ємною складовою частиною військового потенціалу країни та промисловою основою національної безпеки держави. Оборонні витрати реалізуються і впливають на економічний розвиток оборонно-промислового комплексу, який виробляє озброєння, військову техніку, послуги національної оборони та іншу оборону продукцію. Саме у цьому комплексі народжується високі технології, ноу-хау, що згодом можуть застосовуватися й у цивільних галузях економіки [3].

Ліва частина державних оборонних підприємств сконцентрована в ДК «Укроборонпром» і Державному космічному агентстві. В «Укроборонпром» входять 137 держпідприємств, з яких 21 розташоване на непідконтрольних територіях, 83 – фінансово нестабільні, 15 – банкрути. Отже, тільки 26 підприємств, на яких працює понад 52 тис. працівників, генерують 89% доходу. Причому деякі невеликі держпідприємства й конструкторські бюро, які перебувають на межі банкрутства, можуть володіти певними унікальними патентами, технологіями. Отже на державному рівні слід передати їх інтелектуальну власність іншим держпідприємствам, які зможуть використовувати наявні ресурси максимально ефективно. З цією метою ми опрацювали проект Закону України «Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового комплексу державної форми власності», що передбачає консолідацію активів, продаж надлишкового майна й ліквідацію непрацюючих підприємством [7].

У проекті Закону України «Про Державний бюджет на 2022 рік» запланований обсяг фінансування сектору безпеки і оборони України становить рекордні 5,95% від ВВП. Це більше в порівнянні з 2021 роком, коли було виділено 5,92%, та з 2020 роком, коли видатки склали 5,45% від ВВП. При цьому на фінансування Збройних Сил України у 2022 році має піти 131 млрд. грн., з яких рекордні кошти – 32,9 млрд. грн. – передбачені на програму розвитку озброєння та військової техніки [7].

Отже, фінансування армії і оборонних ініціатив залишається однією з ключових статей у проекті Державного бюджету на 2022 рік. ЗСУ має бути забезпечене всім необхідним для ефективної безпеки і оборони. Це також дасть стимул для розвитку підприємств оборонно-промислового комплексу, що дозволить не тільки забезпечити

обороздатність та безпеку країни, але й сприятиме збільшенню робочих місць на підприємствах оборонно-промислового комплексу» [8].

Активне залучення приватного бізнесу до оборонного комплексу країни на основі впровадження механізму державно-приватного партнерства - це новий напрямок у формуванні витрат підприємств оборонно-промислового комплексу, що підтверджується досвідом європейських країн. Водночас, збільшення видатків оборонно-промислового комплексу може призвести до суттєвого дисбалансу цивільного та військового секторів економіки.

Розвиток оборонно-промислового комплексу, оновлення техніки та технологій неможливий без значного інвестиційного втручання через можливість залучення прямих іноземних інвестицій у різноманітні оборонні проекти, створення спільних наукоємних підприємств, довгострокове державне оборонне замовлення. Важливим аспектом залучення іноземних інвестицій в оборону галузь є підвищення рівня її інвестиційної привабливості та можливостей об'єднуватись державам для реалізації спільних проєктів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Міжнародне партнерство підприємств оборонно-промислового комплексу з НАТО і ЄС стає чинником реформування і розвитку всього військово-промислового комплексу України, що дозволить використовувати сучасні технології, технічні стандарти в інтересах розвитку оборонно-промислового комплексу, сприятиме активізації співробітництва у науковій сфері щодо вимірів безпеки, судово-експертної діяльності, медицини, екології. Для України співробітництво з міжнародними організаціями у сфері безпеки тісно пов'язана з зовнішньою політикою, а саме з процесами євроінтеграції, взаємодії з ЄС та НАТО.

Проведений аналіз бюджетного фінансування оборонного комплексу України показує збільшення витрат на оборону у загальному обсязі зведеного бюджету, що можна охарактеризувати виключно як позитивне явище, особливо в умовах військового конфлікту.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у детальному аналізі витрат підприємств оборонного комплексу, що дасть змогу оптимізувати витрати, сприятиме широкому залученню приватного бізнесу на основі впровадження механізму державно-приватного партнерства.

Список літератури

1. Аванесова Н.Е. Потенціал розвитку оборонно-промислового комплексу в контексті національної економіки. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 14 (10). С. 47-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2015_14%281%29__13 (дата звернення: 25.04.2021).
2. Бадрак В.В. Возможности военно-технического и обороннопромышленного сотрудничества Украины и государств НАТО. *Актуальні проблеми економіки*. 2003. № 8. С. 19-25
3. Бегма В.М., Шемаєв В.М., Толок П.О. Реформування і розвиток підприємств оборонної галузі в контексті посилення економічного потенціалу України. *Причорноморські економічні студії*. Вип. 23. 2017. С. 32-36. URL: http://bses.in.ua/journals/2017/23_2017/8.pdf (дата звернення: 25.04.2021).
4. Борохвостов В. Оборонно-промисловий комплекс України: стан та можливі напрями співробітництва з країнами заходу. *Стратегічна панорама*. 2004. № 3. С. 8-9
5. Ватаманюк-Зелінська У.З., Беднарчук В.В., Млінцова А.О. Фінансування потреб оборонної сфери в Україні. *Інноваційна економіка*. 2020. №7-8 (85). С. 22-27.
6. Кириленко О. Сучасні тенденції видатків на оборону з Державного бюджету України. *Світ фінансів*. 2019. № 3(60). С. 179-188.
7. Панаїотіді С. ОПК потребує прозорих і передбачуваних процедур в управлінні. *Армія інформ* : веб-сайт. URL: <https://armyinform.com.ua/2020/10/reformuvannya-opk-tryvaye-u-styli-znamenitogo-leninskogo-tango-krok-vpered-dva-nazad-svitlana-panaiotidi> (дата звернення: 20.05.2021).

8. Перший відкритий майданчик об'єднання замовників і виробників з метою реалізації передових технологій сектору безпеки та оборони за стандартами НАТО. *Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України*: веб-сайт. URL: <https://mspu.gov.ua/news/> (дата звернення: 25.04.2021).
9. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 25.04.2021).
10. Офіційний сайт Держстат України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/ibd/kin/kin_ed/arh_kin_ed_reg2021_u.htm (дата звернення: 25.04.2021).
11. Романовська Ю.А., Урбанович В.А. Видатки на оборону: порівняльний аналіз ситуації в Україні та країнах НАТО. *Гроші, фінанси і кредит*. 2018. Вип. 28-2. С. 117-120.
12. Толлок П.О. Взаємодія підприємств оборонної галузі України із суб'єктами зовнішнього середовища: контекст фінансової безпеки. *Електронний науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку»*. 2019. Вип. 30. С. 235-240.
13. Толлок П.О. Шляхи залучення фінансових ресурсів для розвитку підприємств оборонно-промислової галузі України. *Тенденції розвитку економіки у 2018 році: аналітичний та теоретико-методологічний аспекти*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова, 2018. С. 133-136.
14. Чеберяко О., Сміль А. Вплив макроекономічних показників на фінансування потреб оборони держави. *Вісник Київського національного ун-ту імені Тараса Шевченка. Сер. «Економіка»*. 2012. № 138. С. 45-49.
15. Ханін І.Г. Співробітництво з міжнародними організаціями як чинник розвитку військово-промислового комплексу України. *Ефективна економіка*. 2015. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4456> (дата звернення: 25.04.2021).

References

1. Avanesova, N.E. (2015). Potensial rozvytku oboronno-promyslovoho kompleksu v konteksti natsionalnoi ekonomiky [The potential for the development of the defense-industrial complex in the context of the national economy]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu – Scientific bulletin of Kherson State University*, 14 (10), 47-50. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2015_14%281%29__13 [in Ukrainian].
2. Badrak, V.V. (2003). Vozmozhnosti voenno-tehnicheskogo i oboronnopromyshlennogo sotrudnichestva Ukrainy i gosudarstv NATO [Opportunities for military-technical and defense-industrial cooperation between Ukraine and NATO states]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual problems of the economy*, 8, 19-25 [in Russian].
3. Behma, V.M., Shemaiev, V.M., & Tolok, P.O. (2017). Reformuvannya i rozvytok pidpriemstv oboronnoi haluzi v konteksti posylenня ekonomichnoho potentsialu Ukrainy [Reform and development of defense enterprises in the context of strengthening the economic potential of Ukraine.] *Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies*, 23, 32-36. Retrieved from http://bses.in.ua/journals/2017/23_2017/8.pdf [in Ukrainian].
4. Borokhvostov, V. (2004). Oboronno-promyslovyi kompleks Ukrainy: stan ta mozhlyvi napriamy spivrobitnytstva z krainamy zachodu [Defense-industrial complex of Ukraine: state and possible directions of cooperation with Western countries]. *Stratehichna panorama – Strategic panorama*, 3, 8-9 [in Ukrainian].
5. Vatamaniuk-Zelinska, U.Z., Bednarchuk, V.V., & Mlintsova, A.O. (2020). Finansuvannya potreb oboronnoi sfery v Ukraini [Financing the needs of the defense sector in Ukraine]. *Innovatsiina ekonomika – Innovative economy*, 7-8 (85), 22-27 [in Ukrainian].
6. Kyrylenko, O. (2019). Suchasni tendentsii vydatkiv na oboronu z Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy. [Modern tendency of defense expenditures from the State budget of Ukraine]. *Svit finansiv – World of Finance*, 3(60), 179-188 [in Ukrainian].
7. Panaiotidi, S. (2020). OPK needs transparent and predictable management procedures [The MIC requires transparent and predictable procedures in management.] *Armiia inform - Army inform*. Retrieved from <https://armyinform.com.ua/2020/10/reformuvannya-opk-tryvaye-u-styli-znamenytogo-leninskogo-tango-krok-vpered-dva-nazad-svitlana-panaiotidi> [in Ukrainian].
8. Sait Pershyi vidkrytyi maidanchyk obiednannya zamovnykiv i vyrobnykiv z metoiu realizatsii peredovykh tekhnolohii sektoru bezpeky ta oborony za standartamy NATO [Site the first open platform to bring together customers and manufacturers to implement advanced security and defense technologies according to NATO standards]. *m.spu.gov.ua*. Retrieved from <https://mspu.gov.ua/news> [in Ukrainian].

9. Zakon Ukrainy vid 21 lypnia 2018 № 2469-VIII «Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy» [Law of Ukraine of June 21, 2018 № 2469-VIII on the national security of Ukraine]. (2018, June 21). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> [in Ukrainian].
10. Ofitsiynyi sait Derzhstat Ukrainy [Official site of the State Statistics Service of Ukraine]. *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/ibd/kin/kin_ed/arh_kin_ed_reg2021_u.htm [in Ukrainian].
11. Romanovska, Yu.A., & Urbanovych, V.A. (2018). Vydatky na oboronu: porivnialnyi analiz sytuatsii v Ukraini ta krainakh NATO [Expenditure on defense: comparative analysis of the Ukraine and NATO countries]. *Hroshi, finansy i kredyt – Money, finance, and credit*, 28-2, 117-120 [in Ukrainian].
12. Tolok, P.O. (2019). Vzaiemodiia pidpriemstv oboronnoi haluzi Ukrainy iz subiektamy zovnishnoho seredovyshcha: kontekst finansovoi bezpeky [Interaction of Ukrainian defense industry enterprises with environmental actors: the context of financial security]. *Elektronnyi naukovo-praktychnyi zhurnal «Infrastruktura rynku» – Electronic scientific and practical journal "Market Infrastructure"*, 30, 235-240 [in Ukrainian].
13. Tolok, P.O. (2018). Shliakhy zaluchennia finansovykh resursiv dlia rozvytku pidpriemstv oboronno-promyslovoi haluzi Ukrainy [Ways of Attracting Financial Resources for Development of Enterprises of the Defense Industry of Ukraine]. Trends in economic development in 2018: analytical and methodological aspects: *Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Materials of the International Scientific and Practical Conference*. (pp.133-136). Odesa: ONU imeni I.I. Mechnykova [in Ukrainian].
14. Cheberiaiko, O., & Smal, A. (2012). Vplyv makroekonomichnykh pokaznykiv na finansuvannia potreb oborony derzhavy [The impact of macroeconomic indicators on the financing of state defense needs]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho un-tu imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Ser. "Economics."*, 138, 45-49. [in Ukrainian].
15. Khanin, I.H. (2015). Spivrobotnytstvo z mizhnarodnymy orhanizatsiiamy yak chynnyk rozvytku viiskovo-promysloвого kompleksu Ukrainy [Cooperation with international organizations as a factor in the development of the military-industrial complex of Ukraine] *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 2. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4456> [in Ukrainian].

Natalia Gavrilova, Associate Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)

Larysa Petrenko, assistant

Natalia Pitel, Associate Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences)

Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine

International Partnership of Enterprises of the Defense-industrial complex of Ukraine: Financial and Economic Aspects of Development

The level of national security of the country directly depends on the needs of enterprises of the defense-industrial complex, their scientific, technical, financial and economic development. The financial security of defense enterprises and the financial security of the state as a whole is in a state of direct mutual influence. Thus, there is an urgent need to study the peculiarities of ensuring financial security at the enterprises of the defense industry and in the defense-industrial complex. The purpose of the work is to study the modern aspects of an international partnership of enterprises of the defense-industrial complex, the principles of their activities, and the financial aspects of development.

The article considers the interpretations of scientists on the concepts of defense spending and financing of law enforcement agencies, considers the structure of the defense budget of Ukraine. The article considers the defense-industrial complex as an integral part of the entire military potential of the country and the industrial basis of the national security of the state. The article states that the enterprises of the defense-industrial complex produce high technologies, know-how, which can later be used in civilian sectors of the economy.

International partnership of enterprises of the defense-industrial complex with NATO and the EU becomes a factor in the reform and development of the entire military-industrial complex of Ukraine. However, given the needs of the domestic defense-industrial complex, along with the processes of its structural restructuring, cooperation on technological modernization of the enterprises of the sector and the renewal of the manufactured armaments should deepen. It is also advisable to intensify cooperation in the field of space, both for military and civilian security-related purposes. A separate direction of cooperation should be the creation of a joint innovative infrastructure in the defense-industrial complex.

military-industrial complex, military-technical cooperation, military budget, financing of the military-industrial complex

Одержано (Received) 21.05.2021

Прорецензовано (Reviewed) 26.05.2021

Прийнято до друку (Approved) 31.05.2021